

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא ב

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעילוי נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עופדיה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

אמתניתין

הנזיקין הכתובים במפורש בפסוק נקראים אבות, והשאר תולדות. להלן האבות כפי שהן כתובים בתורה, ובנוסף מדוע הוצרך לכתוב כל אלו:

ארבעה אבות נזיקין:

- 1) השור [יתבאר לקמן (ד.) שלפי שמואל היינו רגל, ולפי רב היינו קרן].
- 2) והבור,
- 3) והמבעה [יתבאר לקמן (ד.) מחלוקת האם זה מתייחס על אדם (רב) או השן (שמואל.)]
- 4) וההבער אש

לא הרי השור כהרי המבעה כלומר אין המבעה יכול ללמוד משור, ולא הרי המבעה יכול ללמוד כהרי השור.

[התנא לא כתב הצריכותא כסדר המשנה דהיינו 'לא הרי השור כהרי הבור' משום שאז אינו יכול להמשיך 'ולא זה שיש בהן רוח חיים', שבור אין בו רוח חיים. ועוד, יש רבותא ללמד שאפילו ששניהם יש להם רוח חיים, עם כל זאת, אין אחד יכול ללמוד מחבירו].

ולא זה שור זה שיש בהן רוח חיים כהרי האש שאין בו רוח חיים ואם התורה לא כתבה אש היינו אומרים שפטור, ולא זה זה [שור, מבעה ואש] שדרכן לילך ולהזיק, כהרי הבור שאין דרכו לילך ולהזיק ולכן כתבה התורה בור.

הצד השווה שבהן: (1) שדרכן להזיק (2) ושמירתן עליך (3) וכשהזיק חב המזיק לשלם תשלומי נזק במיטב הארץ כלומר פורע מעידית שבנכסיו אם רוצה לפרוע בקרקע.

גמרא אבות ותולדות

מדקתני אבות, מכלל דאיכא תולדות- תולדותיהן כיוצא בהן או לאו כיוצא בהן?

הגמרא מביאה מקרים של תולדות לדון בהם לגבי סוגייתנו:

גבי שבת תנן-

אבות מלאכות ארבעים חסר אחת - תולדותיהן כיוצא בהן: לענין שוגג שחייב חטאת,

ולגבי מזיד, שחייב סקילה כדלהלן:

לא שנא אב חטאת ולא שנא תולדה: חטאת, לא שנא אב סקילה ולא שנא תולדה סקילה. ומאי איכא בין אב לתולדה?

נפקא מינה: דאילו עביד שתי אבות בהדי הדדי אי נמי שתי תולדות בהדי הדדי - מחייב אכל חדא וחדא דהיינו שתי חטאות.

ואילו עביד אב ותולדה דידיה - לא מחייב אלא חדא על האב מלאכה בלבד.

ולרבי אליעזר² דמחייב אתולדה במקום אב- הך דהוה במשכן חשיבא קרי ליה אב. הך דלא הוה במשכן חשיבא קרי לה תולדה.

[עד כאן דף ב עמוד א]

גבי טומאות תנן-

אבות הטומאות: (1) השרץ (2) והשכבת זרע (3) וטמא מת שנגע במת שהוא אב הטומאה ומטמא אדם' וכל אשר יגע בו הטמא יטמא והנפש הנוגעת'. תולדותיהן לאו כיוצא בהן:

דאילו אב מטמא אדם וכלים, ואילו תולדות אוכלין ומשקין מטמא, אדם וכלים לא מטמא.

הכא לגבי נזיקין מאי? האם הם כיוצא בהם, שאם הזיק חייב, או לאו כיוצא בהם, ואם הזיק פטור.

(תירוצ) אמר רב פפא יש מהן כיוצא בהן ויש מהן לאו כיוצא בהן.

ת"ר ג' אבות נאמרו בשור הקרן לנגוח והשן לאכול והרגל דריסה לשבור את הכלים: קרן-

דת"ר כי יגח אין נגיחה אלא בקרן שנאמר ויעש לו צדקיה בן כנענה נביאי הבעל קרני ברזל ויאמר כה אמר ה' באלה תנגח את ארם וגו' ואומר בכור שורו הדר נתון לו וקרני ראם קרניו בהם עמים יגח. מאי ואומר?

וכי תימא דברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן - ת"ש בכור שורו הדר לו. (קושיה) והאי מילף הוא? גילוי מילתא בעלמא הוא דנגיחה בקרן הוא? התורה חילקה בין תשלומי שור תם, מששלם חצי נזק, לבין מועד, מששלם נזק שלם. היה אפשר להעמיד את החיוב של חצי נזק כשהבהמה אחזה את הקרן בין שיניו בתלוש, כיוון שאין דרכה בכך, אך אם נגחה במחובר, שזה דרכה, הייתי אומר מששלם נזק שלם. כדלהלן:

אלא מהו דתימא כי פליג רחמנא בין תם למועד, ה"מ בתלושה, אבל במחוברת אימא כולה מועדת היא - ת"ש בכור שורו הדר לו וגו' דהיינו נגיחה במחובר, ומכך לומדים שסתם נגיחה היינו במחובר, ולמרות זאת התורה פטרה שור תם. תולדה דקרן

תולדה דקרן-הם דומים לקרן: שכונתן להזיק, ואין הנאה להזיקה ואין הזיקה מצוי תדיר, ולכן כל זמן שלא הזיקו שלוש פעמים בכך אינה משלמת נזק שלם.

(1) נגיפה דחפה בגופה והזיקה בכונה, (2) נשיכה, (3) רביצה ראתה כלי בדרך והלכה ורביצה עליכם, (4) ובעיטה שבעטה ברגליה ושברה את הכלים. להלן הפסוקים שהגמרא תדרוש בהמשך:

וְכִי־יִגַּח שׁוֹר אֶת־אִישׁ אוֹ אֶת־אִשָּׁה וְמָת סָקוּלוּ וְיִסְקַל הַשּׁוֹר וְלֹא יֵאָכַל אֶת־בְּשָׂרוֹ וּבִעַל הַשּׁוֹר נָקִי וְכִי־יִגַּף שׁוֹר־אִישׁ אֶת־שׁוֹר רֵעֵהוּ וְמָת וּמָכְרוּ אֶת־הַשּׁוֹר הַסֵּי וְחָצָו אֶת־כֶּסֶפוֹ וְגַם אֶת־הַמֶּת יַחֲצֹוּ: אוֹ נוֹדַע כִּי שׁוֹר נִגַּח הוּא מִתְּמָל שְׁלֹשׁ וְלֹא יִשְׁמְרֵנוּ בְּעֵלָיו שְׁלֹשׁ יִשְׁלַם שׁוֹר תַּחַת הַשּׁוֹר וְהַמֶּת יִהְיֶה־לוֹ:

(קושיה) מאי שנא נגיחה דקרי לה אב דכתיב כי יגח, נגיפה נמי כתיב {שמות כא-לה} כי יגוף?

(תירוץ) האי נגיפה נגיחה היא ולא דחיפת הגוף.

דתימא פתח בנגיפה וסיים בנגיחה?! לומר לך זו היא נגיפה זו היא נגיחה [ואין לומר להיפך, דהיינו שנגיפת הכוונה דחיפת הגוף והוא האב, והרישא שכתוב נגיחה היינו נגיפה, ונגיחה הוא תולדתה, שהרי למדנו לעיל שמצינו שנגיחה הוא הקרן].

מאי שנא גבי אדם דכתיב כי יגח ומאי שנא גבי בהמה דכתיב כי יגוף?

אדם דאית ליה מזלא שיש לו דעת לשמור את גופו כתיב כי יגח, בהמה דלית לה מזלא כתיב כי יגוף - ומלתא אגב אורחיה קמ"ל:

ובגבית הענין: שור המועד לגבי נזיקין שנגח משלם נזק שלם, ואם המית האדם, משלם דמי כופר ליורשיו אך בעליו אינו חייב מיתה. ולגבי תם, משלם חצי נזק ואם המית אדם פטור לגמרי מתשלומי כופר. להלן יבואר אם נעשה מועד לגבי אדם או לגבי נגיחות שור, האם נחשב מועד לגבי שור או אדם:

דמועד לאדם, כגון שהמית ג' פעמים לפני שעמד בדיון, הוי מועד לבהמה כיוון שזה יותר קשה להמית אדם, ועם כל זאת המית, וכ"ש לגבי בהמה שהוא יחשב מועד.

ומועד לבהמה, שזה יותר קל לנגוח, לא הוי מועד לאדם. (2) נשיכה תולדה דקרן

(קושיה) (2) נשיכה תולדה דשן היא? (תירוץ) לא, שן יש הנאה להזיקה, הא אין הנאה להזיקה.

¹ תוספות ד"ה השור והבור. פי' בקונטרס כסדר שנכתבו בפרשה סדרן במשנה. ואע"ג דלמ"ד [שמואל] תנא שור לרגלו לא הוי כסדר הפרשה דרגל נפקא לן מושלח את בעירה דכתיב בתר בור מ"מ שם שור כתיב קודם בפרשה דהיינו נגיחה דקרן ולמ"ד מבעה זה אדם אע"ג דלבתר הבערה כתיב בפרשת אמור מכה בהמה ישלמנה דהיינו אדם דאזיק שור לא חש לשנותו כסדר הפרשה לפי שרחוק כל כך. ושנאו כסדר לא הרי דסיפא שמבעה קודם להבער ור"ת פי' דשם אדם כתיב בפרשה קודם כי יגוב איש שור והוא אחד מאבות נזיקין דקתני לה בברייתא בגמרא:

² תוספות ד"ה ולרבי אליעזר אמאי קרי ליה אב. וא"ת וימא דנפקא מינה לענין התראה שצריך להתרות אתולדה משום אב דידה כדאמרין בפרק תולין (שבת דף קלח). משמר משום מאי מתרין ביה רבה אמר משום בורר רבי זירא אמר משום מרקד [משמע שאינו יכול להתרות משום התולדה] ו"ל דהכי פריך משום מאי מתרין ביה שהוא חייב רבה אמר משום בורר אבל התרו בו משום מרקד פטור דכיון שהוא מתרה בדבר שאין דומה סבר שמלעג בו ופטור אבל

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא ב

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעלו נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עובדיה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

רביצה ובעיטה תולדה דקרן

(קושיה) רביצה, ע"י כפיפת רגלים היא רובצת, ובעיטה תולדה דרגל היא?

(תירוץ) לא רגל הזיקה מצוי, הני אין הזיקן מצוי

עתה הגמרא מבארת על איזה דברים התכוון רב פפא לעיל:

אלא תולדותיהן לאו כיוצא בהן דאמר רב פפא אהייא?

אילימא אהני נגיפה וכו' - מאי שנא קרן: דכוונתו להזיק וממונך ושמירתו עליך, הני נמי כוונתן להזיק וממונך ושמירתן עליך?!

אלא תולדה דקרן כקרן.

וכי קאמר רב פפא אשן ורגל: שן ורגל היכא כתיבי?

להלן הפסוק שהגמרא ידרוש ממנו:

כִּי יִבְעַר-אִישׁ שְׂדֵה אוֹ-לְרֵם וְשָׂלַח (אפילו שלא מכליא קרנא) אֶת- (בעירה) [בְּעִירוֹ]

וּבְעָר (אפילו ממילא) בְּשְׂדֵה אַחַר מִיטֵב שְׂדֵהוּ וּמִיטֵב כְּרָמוֹ וְשָׂלַם

דתניא-

ושלח זה הרגל - וכן הוא אומר הפסוק דיבר על הברכה שתהיו משלחי תשלחו רגל

השור והחמור לאכול בשובע ולרמוס בשדות.

ובער זו השן - וכן הוא אומר לגבי פורענות שיבוא לירבעם שכלה ביתו כאשר יבער

הגלל עד תומו - גלל היינו השן, שהוא מגולה. פירוש אחר, זה הרעי שהשן מבערת למאכל

ונעשית גלל.

[עד כאן דף ב עמוד ב]

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא ג

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעילוי נשמת
דינה ליבה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

הזיקה בגופה דרך הילוכה, בשערה דרך הילוכה, שנדבקו כלים בשערה וגררתן ושברתן, בשליף משאו¹⁰ שעליה, בפרומביא ר¹⁰ שבפיה, בזוג שבצוארה. (קושיה) מאי שנא רגל: דהזיקו מצוי וממונך ושמירתו עליך, הני נמי הזיקו מצוי וממונך ושמירתו עליך? (תירוץ) אלא תולדה דרגל כרגל. וכי קאמר רב פפא אתולדה דבור.

תולדה דבור

זכרי יפתח איש בור או כרי יכרה איש בר ולא יכנסו ונפלי שמיה שור או המור (בין מת ובין הזק):
בעל הבור ישלם כסף וישב לבעליו והמת יהיה לו :

תולדה דבור מאי ניהו?

אילימא אב: עמוק י' טפחים דכך דרכו להמית. ותולדה: ט'. (קושיה) לא ט' כתיבי, ולא י' כתיבי?

(דחיה) הא לא קשיא - והמת יהיה לו אמר רחמנא, וקיים להו לרבנן: י', עבדן מיתה, ט', נזיקין עבדי מיתה לא עבדי.

(קושיה) סוף סוף זה אב למיתה וזה אב לנזיקין? ר"ל מדיוק הפסוק לומדים נזיקין, דהיינו שהפסוק של 'המת יהיה לו' שדיבר בבור עשרה שיש בו עומק כדי להמית, ומשמע שפחות מזה, במיתה אינו חייב אך בנזיקין חייב. פירוש אחר: נזיקין מפורש בפסוק לפניו 'ונפל שמה' שמשמע בין מת בין הזק (בעל השור ישלם) אמנם אם מת בבור ט' פטור ממיתה כיוון שאין לבור כדי להמית.

בור - הפקיר / לא הפקיר

הגמרא מנסה להסביר את דברי רב פפא לענין בור, כדלהלן:

אלא אאבנו סכינא ומשאן שהניחן ברשות הרבים והזיקו:

היכי דמי: אי דאפקרינהו בין לרב ובין לשמואל היינו בור - ר"ל כל תקלה שאדם עושה ומפקירה חייב משום בור, והיינו כמו בור שהוא ברשות הרבים והתורה חייבה על עסקי פתיחה וזכריה ה"ה שאר דברים.

[עד כאן דף ג עמוד א]

ואי דלא אפקרינהו:

אי לשמואל דאמר כולם מבורו למדנו, היינו בור שסובר שכל תקלה היינו בור.

ואי לרב דאמר כל תקלה שלא הפקירה, כולם משורו למדנו, היינו שור, והרי אמרנו לעיל שתולדה דשור כשור.

ואפילו לשמואל שסובר שדינו כבור, מדוע אינו חייב כדלהלן:

מאי שנא בור: שכן תחלת עשייתו לנזק וממונך ושמירתו עליך, הני אבנו וסכינא נמי תחלת עשייתן לנזק וממונך ושמירתן עליך.

אלא תולדה דבור כבור.

מבעה

וכי קאמר רב פפא אתולדה דמבעה. מאי ניהו?

אי לשמואל דאמר מבעה זו שן - הא אוקימנא תולדה דשן כשן?

אי לרב דאמר מבעה זה אדם - מאי אבות ומאי תולדות אית ביה?!

וכי תימא:

אב: יעור

תולדה: ישן

למדנו מהפסוק הנ"ל, שני סוגי נזיקין: רגל וכן, והבירייתא הוכיחה מפסוקי התנ"ך שכן משמעות הלשון. עתה הגמרא מקשה מדוע צריכים להוכיח לשון וגם לרגל, שהיה מספיק להוכיח לאחד מהם ואת השני היו יודעים ממילא, שאל"כ על מה הפסוק מתייחס:

אמר מר ושלא זו הרגל וכן הוא אומר משלחי רגל השור והחמור:

(קושיה) טעמא דכתב רחמנא משלחי רגל השור והחמור, הא לאו הכי במאי מוקמת לה?!

אי קרן - כתיב?

אי שן - כתיב?

(תירוץ) איצטריך סד"א אידי ואידי אשן:

והא דמכליא קרנא - וביערי שמבער לגמרי.

הא דלא מכליא קרנא - 'ושלח' כגון שאכלה ערוגה וסופה לחזור ולצמוח.

[ואין להקשות שיהיה כתוב כשלא מכליא קרנא וכ"כ כשמכליא קרנא, ואז יהיה מוכרח לומר שהפסוק באל למד לרגל גם כן. שאם כן, הייתי אומר שהפסוק דיבר על הדבר המסתבר יותר דהיינו כשמכליא קרנא בלבד.]

קמ"ל - שפסוק אחד לשן ופסוק אחד לרגל.

והשתא דאוקימנא ארגל, שן דלא מכליא קרנא מנלן?

דומיא דרגל:

מה רגל לא שנא מכליא קרנא ולא שנא לא מכליא קרנא שלא כתיב 'וביער', אף שן לא שנא מכליא קרנא ולא שנא לא מכליא קרנא.

עתה הגמרא מקשה לצד אחר, מדוע הוצרך להוכיח ש'וביער' היינו שן.

אמר מר ובער זו השן וכן הוא אומר כאשר יבער הגלל עד תומו.

(קושיה) טעמא דכתב רחמנא כאשר יבער הגלל עד תומו, הא לאו הכי במאי אוקימנא לה?

אי קרן - כתיב?

אי רגל - כתיב?

(תירוץ) איצטריך סד"א אידי ואידי ארגל:

הא דאזיל ממילא.

הא דשלח שלוחי.

קמ"ל - שפסוק אחד לשן ופסוק אחד לרגל.

והשתא דאוקי אשן, רגל דאזלה ממילא מנלן?

(תירוץ) דומיא דשן: מה שן לא שנא שלוחי שלוחי, ל"ש דאזל ממילא שלא כתוב 'ושלח', אף רגל, לא שנא שלוחי שלוחי, לא שנא אזלה ממילא.

(קושיה) ולכתוב רחמנא ושילח ולא בעי וביערי: דמשמע רגל, משלחי רגל השור והחמור, ומשמע שן, ושן בהמות אשלח במ.

(תירוץ) אי לאו קרא יתירה - ה"א או הא או הא:

או רגל דהזיקו מצוי,

או שן דיש הנאה להזיקו.

(קושיה) מכדי שקולין הן? ויבאו שניהם דהי מנייהו מפקת.

(תירוץ) אצטריך 'וביער' סד"א הני מילי היכי דשלח שלוחי בכוונה לשרה חברו, אבל אזלא ממילא לא, קמ"ל 'וביער', ולכן באי רגל ולומד ממנו שאפילו שלא שלח, ואזיל ממילא.

תולדה דשן

הגמרא מבארת מה הן התולדות של שן, ואחר כך תקשה לרב פפא דלעיל, שהגמרא

תירצה שתולדותיהן לאו כיצא בהם מתייחס על שן ורגל.

תולדה דשן מאי היא?

נתחככה בכותל להנאתה והפילתו וטינפה פירות להנאתה דהיינו שנתגלגלה עליהן כדרך סוסים וחמורים, וזה דומיא דשן, שיש הנאה להזיקה.

מאי שנא שן, דיח הנאה להזיקו וממונך ושמירתו עליך,

הני נמי יש הנאה להזיקו וממונך ושמירתן עליך?

אלא תולדה דשן כשן.

וכי קאמר רב פפא אתולדה דרגל-

תולדה דרגל

תולדה דרגל מאי היא?

¹⁰ תוספות ד"ה לא י' כתיב ולא ט' כתיב. תימה דבפ' הפרה (לקמן דף נ: ושם) תנן מה בור יש בו כדי להמית עשרה פי' בקונט' דסתם בור יש בו י', א"כ י' כתיב ועוד קשה דהכא דריש מוהמת יהיה לו ועוד דבסמוך פריך סוף סוף זה אב למיתה וזה אב לנזיקין ופי' הקונט' (פירוש א') דנפל שמה שור משמע בין מת בין הזק, א"כ כי דרשינן שור ולא אדם הוה ליה למעט נמי אדם מנזקין ע"כ נראה לפרש דסתם בור עמוק הר"ל צריכי בור והמת יהיה לו: דאי לא כתיב בור, הוה אמינא כל דקטיל ונפילו אין בו כדי להמית, ואי כתיב בור, הוה אמינא דוקא בור ולא שיש ומערה דצדית הכותב הוה ולהכי איצטריך תרוייהו, והכי פריך לא ט' כתיב ולא י' כתיב בהדי' ומסיק סוף סוף זה אב למיתה וזה אב לנזיקין פירוש כיון דבור י' לא כתיב בהדיא אלא מפקי' מסברא מוהמת יהיה לו דבעינן כדי להמית וקיים להו לרבנן דהיינו בור י' בור ט' נמי הוה סברא דהי' אב לנזקין כיון דיש בו כדי להזיק ומכל מקום לא ממעטינן אדם מנזקין דקרא דונפל שמה שור לא

אירי אלא בבור י' ובירושלמי דריש דהוה ליה למיכתב כי יפתח איש כי יכרה איש בור, למה כתיב בור בור אלא חד בור למיתה וחד בור לנזיקין ומכל מקום לא ממעטינן אדם מנזקי' דקרא דונפל לא ממעט אלא אמאי דכתיב בקרא בהדיא דהיינו בור עשר ולא איתורא:

¹¹ תוספות ד"ה שורו למדנו. היינו קרן, דשן ורגל פטורין ברה"ר. ובאבנו וסכינא אין לחלק בין תמות למועדות דלא שייך לחלק אלא לבעלי חיים וא"ת היכי גמר משור מה לשור שכן ב"ח וכוונתו להזיק ומפרש רשב"ם דאתי מבור ושור ממה הצד ולקמן גבי הצד השוה [המובא במשנה, שהגמרא שואלת מה בה לרבות] דקאמר אביי לאתויי אבנו וסכינא, לא גרס אי לרב דאמר כולם משורו למדנו היינו שור דלרב א"ש דבמה הצד אתי' כדפרשי' אבל קשה כיון דמבור נמי יליף לפטרו בהו כלים כבור ולקמן בהמינח (דף כח.) מתייב בהו רב כלים גבי נשבר כדו:

סיכום הדף היומי

שקלא ופריא

בבא קמא ג

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במו שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעלו נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עובריה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

(קושיה) והתנן אדם מועד לעולם בין ער בין ישן והרי הוא כיוצא בו? אלא איכיו רוק הפה וניעו ליחת החוטם. היכי דמי?

אי בהדי דאזלי קמזקי שנפל על השיראים וטינפם או לתוך המשקין ונמאסו – **כחו** גופו הוה?

אי בתר דנייח על הארץ והזיקו שהוחלק אדם בהם – **בין לרב בין לשמואל היינו בור** דהיינו תקלה שהפקירו?
אלא תולדה דמבעה כמבעה.

אש

וכי קאמר רב פפא אתולדה דאש.

תולדה דאש מאי ניהו?

אילימא אבנו סכינא ומשאוי שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והזיקו.

היכי דמי?

אי בהדי דאזלו קא מזקי היינו אש? מ"ש אש, דכח אחר מעורב בהן וממונך ושמירתו עליך, **הני נמי כח אחר מעורב בהן וממונך ושמירתן עליך?!**
אלא תולדה דאש כאש.

(מסקנה) וכי קאמר רב פפא אתולדה דרגל.

(קושיה) דרגל?! רגל הא אוקימנא תולדה דרגל כרגל?

בחצי נזק צרורות, שהייתה מהלכת והתיזה צרורות ברגליה ושברו את הכלים, **דהלכתא** **גמירי לה** שהוא ממון ולא קנס. [למרות שלגבי קרן שור תם משלם חצי נזק, שם היינו משום קנס, אמנם כאן הוא ממונא משום רגל].

ואמאי קרי לה תולדה דרגל⁶ הואיל ואינה משלמת כמותה?

לענין תשלומי נזיקין במקרה שהזיק יותר ממה שהוא שווה, יש הבדל בין אבות נזיקין והיינו: רגל שמשלם את העודף מביתו, ולגבי קרן, משלם מגופו בלבד ואת השאר הפסיד הניזק:

א. **רב פפא - לשלם מן העלייה** העודף מביתו.

(קושיה) והא מבעיא בעי רבא:

דבעי רבא חצי נזק צרורות מגופו משלם או מן העלייה משלם?

(תירוץ) לרבא מבעיא ליה, לרב פפא פשיטא ליה.

לרבא דמבעיא ליה אמאי קרי לה תולדה דרגל?

ב. **רבא - לפוטרה ברה"ר⁷ כמו שרגל** שאינו חייב אלא כשכנס לרשות הניזק

והזיקה ('ביער בשדה אחר').

[משנה] מאי המבעה – מחלוקת רב ושמואל

מאי מבעה?

א. **רב אמר מבעה זה אדם.**

דכתיב אמר שומר הקב"ה אתא בקר גאולה לצדיקים וגם לילה חושך לרשעים **אכן אם** תשובו בתשובה תבעיון ותבקשו מחילה בעיון.

ב. **שמואל אמר מבעה זה השן.**

דכתיב איך נחפשו עשו נבעו מצפוניו **מאי משמע** כדמתרגם **רב יוסף איכדין** א"ר **איתבליש** חיפשו **עשו אתגלין** נתגלו **מטמרוהי** אוצרותיו – אלמא נבעו לשון גילוי הלכך אמר שמבעה זה השן, שלפעמים מגולה ולפעמים מכוסה.

ורב מאי טעמא לא אמר כשמואל?

אמר לך מי קתני במשנה **בעה** שמשמע שהוא עצמו נגלה, 'מבעה' קתני שמשמע שהוא מבעה דבר אחר.

ושמואל מ"ט לא אמר כרב?

אמר לך מי קתני בועה משמע לשון בעיו כפי הפסוק?!

מכדי קראי: לא כמר דייקי, ולא כמר דייקי.

רב מ"ט לא אמר כשמואל?

תנא שור וכל מילי דשור שכולל את השן.

(קושיה) ושמואל נמי הא תנא ליה שור?
ביאור המשנה לפי שמואל
כתוב במשנה 'לא הרי השור כהרי המבעה ולא הרי המבעה כהרי השור'. עכשיו הגמרא תבאר כיצד שמואל מפרש את המשנה:
(תירוץ) אמר רב יהודה תנא שור לקרנו ומבעה לשינו-
והכי קאמר לא ראי הקרן, שאין הנאה להזיקו, כראי השן שיש הנאה להזיקו –
כלומר שאין השן יכול ללמוד מקרן, כיוון שהקרן אין הנאה להזיקו משא"כ השן.
ולא ראי השן, שאין כוונתו להזיק, כראי הקרן שכונתו להזיק.

[עד כאן דף ג עמוד ב]

⁷ תוספות ד"ה לפוטרו ברה"ר. וא"ת אמאי פשיטא ליה טפי משלם מן העלייה וי"ל כיון דמן הדין היה משלם נזק שלם ואתי הלכתא דלא משלם אלא חצי נזק אם כן אתי הלכתא להקל ולא להחמיר:

⁶ תוספות ד"ה אמאי קרי לה תולדה דרגל. אע"ג דדמי לרגל כיון שדינה חלוק היה לו לקרות לה שם בפני עצמה: